Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Љумњурии Тољикистон

Услубњои тањияи њисобот ва гузориш дар маќомоти давлатї

Носиров М.С.

Душанбе-2021

Услубњои тањияи њисобот ва гузориш дар маќомоти давлатї

1. Муќаддима
2. Принсипњо ва омилњои тањияи њисобот ва гузориш
3. Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш
4. Сохтори њисобот ва гузориш
5. Тартиби тањияи њисобот дар бораи фаъолият, гузориши таҳлилї.
6. Фарќияти њисобот аз гузориш

Муќаддима

Хизматчиёни давлатї бо назардошти фаъолияти касбии худ пайваста њуљљатњои гуногун тањия менамоянд. Новобаста аз шакли њуљљат (лоињаи ќонун, фармон, амр, ќарор, њисобот, гузориш, протокол) њуљљати тањиянамудаи хизматчии давлатї бояд маќсаднок, босифат, самаранок, фањмо, воќеї ва иљрошаванда бошад.

Агар санад бе риояи меъёрњои муќарраргардида тањия карда шавад, маќсаду вазифањо, камбудињои дар он баёншуда амалї ва ислоњ намешаванд.

Принсипњои тањияи њисобот ва гузориш

- ќонунгузорӣ;
- дурустбаёнӣ;
- воќеият;
- эњтироми шахсият;
- баёни мухтасар ва маќсаднок;
- забони фањмо, услуби расмию корї;
- баҳои холисона додан ба амал, яъне кор ва фаъолият.

Омилњои тањияи њисобот ва гузориш

Дониш

Беѓаразї

Вобастагї надоштан

Пайдарњамї

Татбиќи амалї

Бовиљдонї

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

Якум:

Пеш аз оѓози тањияи њуљљат андеша кардан лозим аст, зеро њуљљати хуб аз андешаи равшан оѓоз мегирад ва ба он вобаста аст. Аз ин рў, бояд ба саволњои зерин посух ёфт:

а)Њисобот ва гузоришро кї мехонад?

Метавон се гурўњи асосиро људо кард, ки њуљљати тайёркардаи хизматчии давлатиро мехонанд:

- роњбари бевосита, роњбари маќом, њамкорон;
- мутахассисони дигар вазорату идорањо, ташкилоту корхонањо;
- шањрвандони манфиатдор.

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

б)Шумо ба чӣ комёб шудан мехоњед?

Зимни тањияи њисобот ва гузориш дар назди худ кадом маќсад ва вазифањоро гузоштед? Шахси бо њуљљати шумо шиносшуда чї хулоса мебарорад?

-ќарор ќабул мекунад;

-вазъиятро ислоњ мекунад;

-мушкилоти мушаххасро њал менамояд;

-муносибати худро ба кор дигар мекунад.

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

в)Мазмун ва моњияти њуљљат дар чӣ ифода меёбад?

Тањиягари њисобот ва гузориш бояд барои худ моњияти њуљљатро муайян кунад, яъне:

- сухан дар бораи чї меравад;
- кадом далелњо ошкор ва гурўњбандї карда шудаанд;
- кадом далелњо ба моњияти масъала мансубанд, кадомашон не;
- кадом мушкилот љой дорад, кадом далелњоро бояд санљид.

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

Дуюм. Ба назар гирифтани вақти хонандаи њуљљат

Сеюм. Пайвастагии қисматњои њисобот ва гузориш

- мухтасар баён кардани моњияти масъала дар њар қисмати њисобот ва гузориш;
- дар сурати зарурат ё мављуд будани имконият истифода намудани диаграммањо, љадвалњо;
- бояд донист, ки қисмати оғоз ва хулосаи њисобот ва гузоришро бештар бодиққат мехонанд. Аз ин рў, чунин қисматњои њуљљат бояд фањмо, равшан тањия шуда, ба матни асосии он мутобиқат намоянд.

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

Чорум. Мушаххас ва оддї навиштан

Аз ин рў зарур аст:

- такрор накардани калимаю иборањо дар як љумла;
- асоснок намудани љумлањо;
- дар њисобот ва гузориш пайваста истифода накардани иборањои «ба андешаи ман», «чуноне маълум аст», «бояд гуфт, ки» ва такрор ба такрор навиштани иборои «тањлил нишон дод, ки».

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

Панљум. Таќсимбандї намудани далелу раќамњо

Матни њисобот ва гузориш метавонад далелу раќамњо ва ѓояњои зиёд дошта бошад. Таќсимбандї кардани далелу раќамњо бо баёни љумлањои кўтоњ таъсири њисобот ва гузоришро зиёд мекунад.

Шашум. Умумї нагуфтан

Аз иттилооти умумї хонанда метавонад хулоса намояд, ки муаллиф ё тањиягари њисобот ва гузориш дар бораи чӣ навиштанашро намедонад, ё далелњои дар њуљљат баёншуда шубњаовар мебошанд.

Њафтум. Худдорї намудан аз истифодаи калимањои маънои духура ва гуногундошта, аббревиатура.

ТАРЗИ САБТИ ЊИСОБОТ ВА ГУЗОРИШ

Дар њисобот ва гузориш навиштани калимањо ба таври кўтоњ, масалан, АИД, ВФ, н. Н. Хусрав, в. Суғд тавсия дода намешавад.

Дар як матн вариантњои гуногуни калимаи мухтасарро низ истифода бурдан мумкин нест (масалан, калимаи «ноњия» ва вариантњои гуногуни навишти он: «н.», «н-я»).

Дар матни њуљљати расмї номи одамон бо шакли гуногун навишта намешавад. Масалан, агар дар матн як маротиба «С.М. Қурбонов» ё «Қурбонов С.М.» навишта шуда бошад, пас то анљоми њуљљат дар сурати зарурати такроран навиштан бояд њамон тавр навишта шавад.

ТАРЗИ САБТИ ЊИСОБОТ ВА ГУЗОРИШ

Дар оѓози матн номи маќоми давлатї, санади меъёрии њуќуќиро як маротиба пурра ва айнан навиштан лозим аст.

Њар дафъа пурра овардани номи маќом, воњиди сохторї ва санади меъёрии њуќуќї зарурат надорад.

Дар услуби расмию корї бояд эњсосот, бањодињии яктарафа, бисёргўї набошад.

Чун ќоида, њисобот ва гузориш барои он тартиб дода мешавад, ки иттилооти онњо ё барои маълумот гирифта мешавад, ё барои ќабули ќарори дахлдор ва иљро истифода мегардад.

Тартиби тањияи њисобот дар бораи фаъолият, гузориши таҳлилї

Се ќадами тањияи њисобот маъмул аст:

1. Њисобот њафтаина, моњона, семоња, шашмоња, нўњмоња, солона мешавад.

2. Дар њисобот танњо кори мушаххаси иљрошуда ва раќамњои оморї бо тањлилу муќоиса ба давраи муайян нишон дода мешавад.

3. Сохтори иттилоотии њисобот бояд аз рўи як шакл мураттаб гардад (масалан, дар њисобот истифодаи шакли гузориш, хабар мумкин нест).

Тартиби тањияи њисобот дар бораи фаъолият

- **Ањамият дињед**

Тавсия дода мешавад, ки њисоботи семоња, шашмоња, нўњмоња ва солонаи хизматчии давлатї дар доираи то 5-6 сањифа, њисоботи вођиди сохторї то 5-10 сањифа ва њисоботи маќоми давлатї то 20-25 сањифа, хисоботи њафтаина, моњона дар доираи 1-3 сањифа тањия гардад.

Тартиби тањияи гузориши таҳлилӣ

Гузориш шакли махсуси коргузории хизматї аст.

Маќсади асосии гузориш љалб намудани роњбари маќоми давлатї, ташкилот, муассиса ба иттилоот, мушкилоти љойдошта ва ислоњи камбудињо, њалли мушкилот мебошад.

Њатто агар дар гузориш дар бораи самтњои кори як ё якчанд маќомот, ташкилот, корхона, муассиса, вoњиди сохторї сухан равад њам, бояд дар доираи то 5-6 саҳифа таҳия шавад, на зиёда.

Тартиби тањияи гузориши таҳлилӣ

Масалан, барои кўтоњбаёнї далелњои љамъшударо гурўњбандї менамоем:

-њамаи корњои анљомдодаи якчанд маќомот, вобиди сохториро, ки дар як сатњ буда, як мазмун доранд, метавон дар як сањифа ба таври умумї ифода кард (на дар алоњидагї бо ифодаи номи њар як маќомот ва кори анљомдодааш);

-гурўњбандии камбудињо, ки дар њамаи маќомоти давлатии мавриди омўзиш ќароргирифта мављуданд. Масалан, агар дар 5 маќомоти санљидашуда камбудињои якхела ошкор гардида шуда бошанд, пас он камбудињоро бо як ифода, бе такрор барои њар як маќомот кўтоњ баён мекунем.

Тартиби тањияи гузориши таҳлилӣ

Ањамият дињед

Дар сурати мавриди санљиш ќарор додани маќоми давлатї, вобаста сохтории алоњида аз рўи наќша ва ё супориши дахлдор, ки асос барои навиштани гузориш мебошад, фармоиши (ќарори) роњбари маќоми давлатї тањия карда мешавад.

Зимни гузаронидани санљиши гурўњї ё комплексї роњбари гурўњи корї ба аъзоён маќсад, вазифањои асосии санљиш, тартиб ва муњлати онро хабар дода, суњбат мегузаронад.

Тартиби таҳияи гузориши таҳлилӣ

Санљишгарони ваколатдоршуда дар рўзњои санљиш дар доираи вазифањои гузошташуда њуќуќ доранд:

-ба бино ва дигар иншооти хизматрасонии маќомот/ сохтор/ муассиса/ ташкилот ворид шаванд;

-аз роњбар ва кормандон маълумоти заруриро, ки барои тањияи гузориш заруранд ва дорои сирри давлатї ва махфї нестанд, њамчунин маълумоти хаттї ва шифоњиро оид ба масъалањои зимни санљиш ба миён омада дархост карда гиранд;

-њуљљатњои лозимиро барои замимаи гузориши санљишї нусхабардорї намоянд.

Тартиби таҳияи гузориши таҳлилӣ

Уҳдадориҳои аъзои гурӯҳи корӣ/санҷишгар:

- Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои дахлдори амалкунанда, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва муқарраротро ба роҳбарӣ гиранд;

- ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии мақоми давлатии/воҳиди сохтории санҷидашавандаро риоя намоянд;

- натиҷаҳои санҷишро ҳуҷҷатӣ ва холисона ҷамъбаст намоянд;

- маълумоти хусусияти махфӣ ва сирри давлатидоштаро дар бораи фаъолият тибқи қонунгузорӣ риоя намоянд.

Тартиби тањияи гузориши таҳлилӣ

Талаботи асосї ба ќисмати пешнињодњо дар гузориш:

- мазмуни пешнињодњо хилофи якдигар набошанд. Бояд алоќаи мантиќї бо матни асосї мављуд бошад;
- љумлањо аз матни асосї такроран оварда нашаванд;
- ба пешнињоди хулосањое, ки дар матн асоснок карда нашудаанд, роњ дода нашаванд;
- дар пешнињодњо дурнамои њолат мављуд бошад;
- пешнињодњо бояд кўтоњ бошанд.

Њаљми пешнињодњо набояд аз як сањифаи формати А4 зиёд бошад.

Фарќияти њисобот аз гузориш

- њисобот ба натиљаи кор дар давраи муайян бањо медињад, дар бораи давраи муайяни фаъолият навишта мешавад;
- дар њисобот фаъолияти як самт ё як соња дарљ меёбад. Масалан, дар њисоботи як маќоми давлатї фаъолияти маќоми давлатии дигар нишон дода намешавад. Ё дар њисоботи як хизматчии давлатї њисоботи хизматчии давлатии дигар пешбинї намегардад;
- зимни тањияи њисобот зарурати дар љояш рафта санљидани фаъолияти самтњои дахлдор ба миён намеояд.

Фарќияти њисобот аз гузориш

- дар гузориш бошад, мумкин аст фаъолияти як ё якчанд воњиди сохторї, маќомоти давлатї аз рўи як масъалаи мушаххас мавриди санљиш, омўзиш ва тањлил ќарор гирад. Яъне бе санљиш, омўзиш ва тањлили масъала ё мавзўъ гузориш, махсусан гузориши тањлилї тањия кардан номумкин аст (ба истиснои гузоришҳои фосилавӣ, мавсимӣ оид ба иҷрои санадҳои назоратӣ, баргузории чорабиниҳо, гузоришҳо дар бораи додани иттилоот);

- њисобот аз номи як шахс/ воњиди сохторї/ маќоми давлатї навишта мешавад, гузориш бошад, метавонад аз номи як ва ё якчанд тањиягарон/ муаллифон навишта шавад;

Фарќияти њисобот аз гузориш

- муњлат ва давраи навиштани њисобот мушаххас аст (њафтаина, моњона, семоња, шашмоња, нуњмоња, солона);

- барои тањияи гузориш чунин муњлат муќаррар нашудааст. Гузориш бо супориши фаврии роњбар, аз рўи наќшаи корї, дастури маќоми болої, супоришњои протоколї ва ѓ. тањия карда мешавад.

Хотима

Мо шуморо бо тартиби таћияи њисобот ва гузориш, ки силсилаи тавсияњоро дар бар гирифта, дар низоми хизмати давлатї барои осон кардани фаъолият омода карда шудааст, шинос намудем. Он ягона ва њатмї набуда, хизматчиёни давлатї метавонанд дар доираи ќонунгузорї зимни таћияи чунин њуљљатњо услуби навишти худро истифода намоянд. Вале дар њар сурат, гумон мекунем, ба назар гирифтани чунин принсип ва омилњои тартиби таћияи њисобот ва гузориш то як андоза аз манфиат холї нест.

Адабиёти истифодашуда:

- Дастури методї барои хизматчиёни давлатї оид ба тартиби тањияи њисобот ва гузориш – Душанбе: «Ирфон», 2012.
- Фарҳанги тоҷикӣ – русӣ - Душанбе, 2006, (шакли электронӣ);
- Фарњанги истилоњоти хизмати давлатї – Душанбе: “Ирфон”, 2014.

САЛОМАТУ САРБАЛАНД БОШЕД